

Děje - druhy dějů

Chceme-li pojmově odlišit různé druhy „dějů“, musíme si být vědomi toho, že přesnosti můžeme dosahovat pouze v rovině pojmové, ale že ani požadavek, ani předpoklad takové přesnosti nemůžeme forsírovat a vnucovat skutečností samým (takže musíme být připraveni na to, že ve skutečnosti je vše nejen složitější, než bychom mohli svými předem připravenými pojmy obsáhnout, ale že v ní najdeme četné formy přechodné). To ostatně úzce souvisí s tím, že každé naše setkání s nějakou „skutečností“ předpokládá náš záměr a naši připravenost k takovému setkání (von Uexküll užíval velmi vhodného termínu, jehož platnost můžeme plným právem hodně rozšířit, totiž „Suchbild“: tam, kde „Suchbild“ chybí nebo kde je nedostatečný či nevhodný, nebude s největší pravděpodobností také nic nalezeno, neboť obvykle najde jen ten, kdo hledá; výjimky mají spíš rušivý až katastrofální dopad). „Změna“ může být zaregistrována, ale pouhé zaznamenání toho, že se něco změnilo, je pouhým předpokladem k tomu, aby byl zaregistrován nějaký děj, který dává „smysl“. To souvisí s tím, že změna, při níž mizí něco, co tu bylo, nepodává žádnou informaci o tom, co vlastně zmizelo či pominulo, pokud nemáme k dispozici ještě jiné informace; a totéž platí pro ten případ, kdy se objevuje něco, co tu nebylo. A pokud je nějak obojí „spojeno“ tím, že se vyskytuje zároveň, jsme to my, kdo to spojuje, ale sám spolu-výskyt může být zcela nahodilý. Takže vůbec nejde o žádný „děj“, resp. pokud ano, jde o navzájem nezávislé dva děje a tedy o konec jednoho a začátek docela jiného. Děj tedy musí být nějak souvislý sám, a tak musíme rozlišit skutečný „děj“ od toho, kdy se nám jako „děj“ něco pouze jeví (ale mylně). Protože však jsou na určité úrovni děje, které mohou být účinně (nejen subjektivně a mylně) nějak spojovány jakoby zvenčí, eventuálně jejichž spojitost (někdy dokonce nutně) musí procházet subjektivitou, nemají-li se rozpadat na jednotlivé, spolu nesouvisící děje (nebo jen procesy), musíme dále ještě rozlišovat takové již nějak souvislé „děje“ na pravé události, jejichž integrita je založena pouze zevnitř, a na události nepravé, jejichž integrita je přinejmenším spoluzaložena zvnějška (a tím se nikterak neprejudikuje, že ty „nepravé“ jsou nějak menšího významu – jde o název jen provizorní, který má pouze poukázat k tomu, že takové události nejsou – řečeno se starými Řeky – FYSEI, tj. „od přírody“, pochopitelně náležitě interpretováno).

(Písek, 090101-3.)